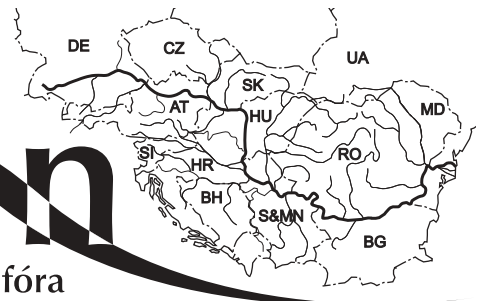

3. vydanie
November 2003

Bulletin

Časopis Dunajského environmentálneho fóra

Milí čitatelia,

posledné číslo Bulletinu DEF bolo venované problematike účasti verejnosti na ochrane životného prostredia. Naším cieľom bolo oboznámiť vás s úspešnými projektmi mimovládnych organizácií v povodí Dunaja, kde bola práve účasť verejnosti podstatnou súčasťou. Tretie vydanie Bulletinu DEF, ktoré máte v rukách, vás oboznámi s najvážnejšími problémami, ktorým momentálne povodie Dunaja musí čeliť.

V súčasnosti v dunajskom regióne existuje niekoľko megalomanských stavebných plánov s cieľom regulácie toku alebo výstavby priehrad. V mnohých prípadoch sa mimovládne organizácie aktívne zapájajú do plánovacích procesov s cieľom zabrániť aktivitám, ktoré by mohli deštruktívne pôsobiť na najhodnotnejšie oblasti povodia Dunaja z hľadiska biologickej diverzity.

Sekretariát DEF sa sťahuje

Dňa 1. decembra 2003 sa sídlo sekretariátu presťahovalo do nových priestorov. Nová kancelária sa nachádza v mestskej časti Devín, ktorá leží na sútoku Moravy a Dunaja.

Nová adresa:

Rytierska 2, 841 10 Bratislava
Tel: 02 654 561 13
Fax: 02 657 300 50
E-mail: def@changenet.sk

Čo je DEF?

Dunajské environmentálne fórum (DEF) bolo založené v roku 1999 ako dunajská platforma mimovládnych neziskových a politicky nezávislých environmentálnych organizácií s cieľom spoločne pristupovať k ochrane prírody dunajského regiónu. V roku 1999 DEF získalo štatút pozorovateľa pri Medzinárodnej komisii na ochranu rieky Dunaj (ICPDR).

Výstavba navigačného kanála cez úžinu Bystroe na Ukrajine

Na Ukrajine sa začali pripravovať plány na výstavbu navigačného kanála spájajúceho Dunaj a Čierne more. Navrhovaný projekt však sprevádzajú mnohé problémy, pretože kanál by mal prechádzať cez úžinu Bystroe v dunajskej delte, ktorá je medzinárodne uznávanou prírodnou rezerváciou. Delta Dunaja sa považuje za ekologické srdce Európy a podľa organizácie WWF je oblasťou, kde sa nachádzajú najhodnotnejšie mokrade v Európe.* Územie je najväčšou koreňovou čističkou na svete, žije tu 325 druhov vtákov, 75 druhov rýb, viacero druhov plazov a hmyzu. Mnohé z nich sa nachádzajú v Červených zoznamoch druhov, ktorým hrozí vyhynutie. Samotná úžina je rodiskom viacerých ekologicky i ekonomicky hodnotných morských druhov a migračným územím pre mnohé druhy vtákov.

Delta Dunaja sa v súčasnosti ocitla v kritickej situácii. V minulom storočí bolo zničených 80 % rozlohy mokradí. A práve preto bola delta Dunaja v roku 1995 vyhlásená za oblasť medzinárodného významu podľa Ramsarského dohovoru. V roku 1998 sa stala biosférickou rezerváciou podľa programu Človek a biosféra v rámci UNESCO a podľa WWF Ekoregiónom v rámci Global 200. Svetová banka si tiež uvedomuje naliehavú situáciu a investuje prostriedky na pilotné projekty ochrany biodiverzity.

Ohrozené nie sú iba rastliny a živočíchy. Výstavba kanála by výrazne ovplyvnila aj život miestnych obyvateľov, ktorých živobytie je závislé od rybolovu, a ohrozila by tradičný spôsob života v regióne. Zástancovia myšlienky výstavby kanála predpokladajú, že výstavba kanála prispieje k rozvoju obchodu v regióne a bude slúžiť ako nástroj na oživenie miestnej ekonomiky. Ak však bude znemožnený rybolov, sociálna a ekonomická situácia sa môže naopak zhoršiť. Ohromujúci je očakávaný pokles rýb o 100 ton ročne.

Aby bol kanál splavný pre veľké nákladné lode, je potrebné postupnou ťažbou riečnych sedimentov prehĺbiť dno. Vyťažené sedimenty budú uložené do Čierneho mora, čo bude viesť k znehodnoteniu pôdy, živočíšstva a rastlínstva. Brehy sa spevnia betónom a zničia sa hlavné migračné oblasti vtákov. Palivo pre lode bude znečisťovať tok a tým sa ohrozi zdroj vody pre miestnych obyvateľov. Výstavba kanála má ďalekosiahle dôsledky.

Ako príklad na zamyslenie uvádzame podobný projekt, ktorým bola výstavba kanála Provra. V roku 1997 sa kanál po finančne náročných bagrovacích prácach v priebehu troch mesiacov naplnil nánosmi bahna, čo úplne znemožnilo splavenie pre morské lode. V súvislosti s výstavbou kanála v úžine Bystroe hrozia podobné problémy, ktoré by sa nakoniec mohli stať environmentálnou a ekonomickou nočnou morou.

Nespočetné protesty, demonštrácie a mediálne aktivity dosiaľ nezaznamenali výraznejší úspech. Počas posledných dvoch rokov ukrajinská vláda pracovala na projekte za zatvorenými dverami a tento stav pokračuje aj dnes. Týmto postojom priamo porušuje Dohovor o posudzovaní vplyvov na životné prostredie (Dohovor Espoo, EIA). Vláda Ukrajiny má povinnosť zabezpečiť účasť verejnosti na posudzovaní projektu a diskutovať problémy so zainteresovanými stranami.

Nedávna správa o tom, že ukrajinský minister dopravy vydá dekrét podpísaný prezidentom na vyňatie 5 600 ha územia z biosférickej rezervácie, je znepokojujúca tak pre miestnu, ako aj pre medzinárodnú verejnosť. Avšak takýto dekrét je nevyhnutný, aby bolo možné projekt považovať z environmentálneho hľadiska za uskutočniteľný.

*(WWF, Waterway Transport on Europe's Lifeline, the Danube: Impacts, threats and opportunities. Vienna, January 2002)

Zástupcovia vedeckej komunity a mimovládnych organizácií podporujú ekonomické zveľadenie oblasti a navrhujú alternatívne riešenia. Existujú možnosti viesť kanál aj mimo územia biosférickej rezervácie.

Je nevyhnutné, aby sa všetky plány na výstavbu kanála pozastavili, či už v delte Dunaja alebo mimo nej, pokiaľ nebudú splnené všetky požiadavky vychádzajúce z Dohovoru Espoo a EIA, a aby sa v priamej diskusii so všetkými zainteresovanými subjektmi zhodnotili cezhraničné environmentálne vplyvy výstavby kanála.

Kontakt: Petruta Moisi
eco@cceg.ro

Kontrola rozptýlených zdrojov znečistenia v Bosne a Hercegovine

Problematika rozptýlených zdrojov znečistenia sa momentálne rieši v rámci programu Európskej komisie LIFE – tretie krajiny. Cieľom tohto programu je podporiť vytvorenie zdrojov a administratívnych štruktúr pri tvorbe environmentálnej politiky a akčných plánov v krajinách, ktoré hraničia so Stredozemným a Baltským morom. Kandidátske krajiny strednej a východnej Európy do programu nie sú zahrnuté.

Projekt si stanovil tieto ciele: Harmonizovať národnú legislatívu týkajúcu sa rozptýlených zdrojov znečistenia (spôsobeného najmä nitrátmi a fosforom) s právnymi predpismi Európskej únie a skvalitniť technologické postupy, aby sa zabezpečila dlhodobá redukcia znečistenia nitrátmi a fosforom v krajine.

Projekt má dva základné komponenty: legislatívny a technický. V rámci technickej časti projektu sa v pilotnom povodí rieky Lašva identifikuje rozptýlené znečistenie a pripraví sa rozpočet. Počas dvoch rokov bude prebiehať terénny výskum. V tom období sa budú monitorovať hydrologické parametre a kvalita vody v tridsiatich vybraných čiastkových povodiach. Po zavŕšení výskumu sa koreláciou vstupných parametrov a výsledného znečistenia vytvorí model rozptýleného znečistenia. Model bude slúžiť pre vedecký odhad celkového znečistenia spôsobeného rozptýlenými zdrojmi v krajine. S cieľom zlepšiť kontrolu rozptýleného znečistenia pozornosť sa bude venovať najmä optimálnym manažmentovým stratégiám na zisťovanie rôznych zdrojov znečiste-

nia. Výsledky projektu budú spracované v metodickej príručke optimálneho manažmentu. Prostredníctvom webovej stránky, videonahrávky a materiálov, ktoré sa budú distribuovať v médiách, získa prístup k informáciám aj verejnosť. Projekt by sa mal ukončiť v júli 2004.

Kontakt: Igor Planandzic
igor.palandzic@heis.com.ba

Problematika znečistenia vôd v Bulharsku

V Bulharsku sa zaoberajú problematikou znečistenia vôd v povodí Dunaja mnohé mimovládne organizácie. V rámci malého grantového programu, ktorý implementuje Regionálne environmentálne centrum pre strednú a východnú Európu v období 2003 – 2004, rieši projekty na túto tému šesť mimovládnych organizácií. V nasledujúcom texte uvádzame stručnú charakteristiku mimovládnych organizácií a ich aktivít.

Spoločnosť ochrancov prírody v Belogradchiku (The Nature Conservation Society in Belogradchik) má za cieľ vytvoriť koreňovú čističku vody v povodí Dunaja a realizovať opatrenia na zlepšenie únosnosti nádrže Dubravka.

Medzinárodné centrum pre koordináciu a environmentálnu informovanosť o Dunaji (The International Center for Coordination and Environmental Information about Danube River) – Belene sa zameria na zvyšovanie povedomia miestnych komunít žijúcich v okolí rieky vzhľadom na negatívne vplyvy človeka na riečny systém.

Federácia Green Balkans, člen DEF, bude realizovať pilotné aktivity obnovy mokradí s cieľom znižovania znečistenia živinami.

Sieť environmentálnych mimovládnych organizácií Čierneho mora (The Black Sea Network of Environmental NGOs) sa zameria na problematiku znečistenia spôsobeného intenzívnymi spôsobmi hospodárenia v regióne Dobrudja. Dve mimovládne organizácie sa budú venovať implementácii ochranných opatrení na prítokoch Dunaja Osam a Iantra.

Ďalší člen DEF, organizácia Ekoglasnost – Veliko Turnovo, sa zameria na hľadanie partnerov s cieľom znižovania znečistenia v oblasti rieky Iantra.

Organizácia Ecomission 21 – Lovech sa sústreďí na zvyšovanie povedomia verejnosti týkajúceho sa znečistenia v oblasti rieky Osam.

Projekty zdanlivo navzájom nesúvisia, ale v podstate predstavujú spoločné úsilie zamerané na znižovanie znečistenia spôsobeného živinami. Je všeobecne známe, že na splnenie tohto cieľa je potrebná variabilita prístupov, a to od obnovy mokradí až po implementáciu trvalo udržateľných spôsobov hospodárenia a výstavbu čističiek odpadových vôd. Pri riešení takýchto ambiciózných projektov všetkým mimovládnych organizáciám veľmi pomáha dobrá spolupráca s miestnymi obyvateľmi, obcami a poľnohospodármi a ďalšími záujmovými skupinami.

Kontakt: Stanislava Boshnakova
Ceie@iterra.net

Obnova krajiny a Program prevencie proti povodňiam v Maďarsku

V druhej polovici 19. storočia sa v Maďarsku realizoval program, tzv. Vásárhelyi plán (VTT) s cieľom regulácie rieky Tisza. Program bol pomenovaný podľa lídra programu Pála Vásárhelyiho. Pred vykonaním regulácie toku rieka Tisza zaplavila územie s rozlohou 38 000 km² (na území dnešného Maďarska sa nachádza 25 000 km²). O regulácii toku Tiszy sa rozhodlo na základe rastúcej potreby pôdy vhodnej na poľnohospodárstvo aj vďaka zlepšujúcim sa schopnostiam miestnych stavebných inžinierov. Dva piliere regulácie Tiszy viedli ku skráteniu brehov a k vytvoreniu hrádzí lemujúcich rieku.

Po 150 rokoch sa zdalo, že problém je vyriešený, a napriek tomu bolo územie znovu zaplavené. V období medzi rokmi 1998 – 2002 Maďarsko zaznamenalo štyri najväčšie záplavy v histórii, ktoré spôsobili obrovské škody na ľudských majetkoch v okolí rieky Tisza. Našťastie záplavy nemali za následok žiadne obeť na životoch. V roku 2000 vláda rozhodla o vytvorení nového programu s cieľom zlepšiť súčasnú reguláciu toku.

Prvý návrh programu vytvorilo ministerstvo, ktoré sa zaoberá starostlivosťou o vodné zdroje. V rámci tohto programu by sa mala zvýšiť kapacita súčasných mokradí, aby boli schopné zachytávať väčšie množstvo vody. Za nevyhnutné sa považuje aj vytvorenie nádrží, ktoré budú doplnkovým zdrojom na zachytávanie vody počas kritických záplav. Prvý návrh bol výlučne protipovodňovým programom, ktorý vylučoval všetky možné ostatné faktory.

Ochrancovia prírody poukazovali na potenciálne škody, ktoré môže spôsobiť implementácia prvého návrhu protipovodňového programu. Keďže návrh bol založený na rovnakých princípoch ako pôvodný, „Vásárhelyi plán“, predpokladalo sa, že by mohol iba zhoršiť súčasné dôsledky regulácie toku (prehlbovanie koryta, zmena hydrologického cyklu v oblasti celej pusty, stratu prírodných hodnôt na zaplavených územiach). Odporúčania návrhu spočívajú v možnosti využitia princípu integrovaného manažmentu povodí so zameraním na metódy priaznivé z hľadiska ochrany prírody. Základnými problémami boli hydroológia, využívanie územia a socioekonomické problémy. Ochrancovia prírody poukázali na fakt, že súhrnný, dobre naplánovaný obnovný plán môže prispieť k riešeniu týchto problémov a zlepšiť situáciu v celom regióne.

Nasledovali rozsiahle diskusie medzi vládnymi a mimovládnymi inštitúciami vrátane miestnych komunít, domácich i medzinárodných odborníkov. V súčasnosti, tri roky od prvého stretnutia k projektu, sa ukončila prvá fáza plánovania. Po ďalších diskusiách a po kritike prvej fázy sa konečne vzali do úvahy aj faktory využívania územia, ochrany prírody a socioekonomické faktory.

Ministerstvo zaoberajúce sa starostlivosťou o vodné zdroje podpísalo zmluvu o spolupráci s mimovládnou organizáciou a projekt sa začal realizovať.

Kontakt: Gabriella Bajnoczi
gabob@freemail.hu

Obnova mokradí na hornom toku Dunaja prechádzajúcom cez územie Srbska a Čiernej Hory

Priekopníci veľkých hydroregulačných projektov spred dvoch storočí, ktoré mali za cieľ odvodniť južnú časť Panónskej nížiny, určite nemohli predpovedať tok dnešného Dunaja. Jedným z najvýznamnejších projektov, ktorý ovplyvnil tok Dunaja na území Srbska a Čiernej Hory, bola výstavba hrádze pozdĺž toku rieky uskutočnená v šesťdesiatych rokoch minulého storočia. Tento projekt výrazne ovplyvnil existujúcu flóru a faunu.

Prírodná rezervácia Gornje Podunavlje patrí k pozostatkom posledných nedotknutých oblastí mokradí. Rozprestiera sa na území 20 000 ha pozdĺž ľavého brehu od hranice s Maďarskom po obec Bogojevo. V dôsledku vybudovania hrá-

dze v regióne nastali výrazné zmeny. Viac ako polovica územia mokradí nie je zásobovaná vodou, pretože sa prerušilo prepojenie s hlavným tokom. Spôsobil to vysušenie typických mokradových ekosystémov a poškodilo sukcesiu pôvodných druhov.

Odpoveďou na túto naliehavú ekologickú situáciu bolo pred desiatimi rokmi odštartovanie dlhodobého projektu. Cieľom bolo obnoviť Monostorský močiar s rozlohou 10 000 ha, ktorý reprezentuje severnú časť prírodnej rezervácie Gornje Podunavlje. V súčasnosti prebieha druhá fáza projektu, tzv. Južná vetva. Pracuje sa na vytvorení systému kanálov a brán, ktoré zabezpečia vodu pre 5 000 ha Monostorského močiara. Je to, samozrejme, iba jedna fáza ambiciózneho projektu, ktorý má za cieľ úplné prepojenie Dunaja s aluviálnou nížinou. Keďže projekt vyžaduje veľké investície v oblasti ľudských a materiálnych zdrojov, nie je možné dokonale predpovedať jeho výsledky. Napriek všetkým neistotám má realizácia projektu pre všetky krajiny v dunajskom regióne veľký význam. Neoddeliteľnou súčasťou je práca mimovládnych organizácií, ktoré zabezpečujú výmenu informácií a nápadov, vytvárajú podmienky na hladký priebeh projektu a prispievajú k zapojeniu všetkých zainteresovaných subjektov do obnovy mokradí. Niet pochýb o tom, že práve mimovládne organizácie významnou mierou prispievajú k obnove a ochrane povodia Dunaja.

Kontakt: Boris Erg, B. Sc. of Forestry, Ecological movement „Blue Danube“
Apatin

Európska komisia podporuje zlepšenie splavnosti Dunaja

Dňa 1. októbra 2003 zverejnila Európska komisia návrh revízie Transeurópskej dopravnej siete (Trans-European Transport Network – TEN-T), ktorý nadväzoval na záverečnú správu expertnej skupiny, vedenej exkomisárom Karlom Van Miertom a zloženej zo zástupcov vlád krajín Európskej únie a prístupujúcich krajín. Návrh pozostáva z 29 prioritných projektov, ktorých celkový rozpočet sa odhaduje na 220 miliárd EUR. Tento návrh okrem iných obsahuje aj projekt č. 18 „Vnútrozemská vodná cesta Rýn/Meuse – Mohan – Dunaj“ (identický s projektom č. 2 „Odstránenie ťažko splavných úsekov Dunaja“ zo správy Van Miertovej skupiny). Projekt by mal prispieť k zlepšeniu splavnosti Dunaja

na úsekoch, ktoré predstavujú čiastkové projekty s rôznymi termínmi realizácie:

- Ťažko splavné úseky Dunaja v Rumunsku a Bulharsku (r. 2011);
- Úsek Vilshofen – Straubing (r. 2013);
- Palkovičovo – Mohács (r. 2014);
- Viedeň – Bratislava – cezhraničný úsek (r. 2015);
- Rýn/Meuse s plavebným stupňom Lanaye ako cezhraničný úsek (r. 2019).

Návrh Európskej komisie taktiež stanovuje, že vybrané projekty vrátane projektu č. 18 „by mali byť vyhlásené za projekty »európskeho významu« s cieľom prioritne na ne zamerať dostupné prostriedky z rozličných finančných nástrojov (Európskeho) spoločenstva“.

Dňa 11. novembra 2003 návrh Európskej komisie potvrdila záverečná správa Iniciatívy pre európsky rast (European Growth Initiative), ktorá bola pripravená v úzkej spolupráci s Európskou investičnou bankou. Správou sa mala zaoberať Rada Európy na svojom decembrovom zasadaní. Správa potvrdzuje prvotné návrhy Európskej komisie, ktoré majú za cieľ urýchliť investície do 29 prioritných projektov TEN-T a jej čiastkových úsekov. Návrh sa zameriava najmä na cezhraničné úseky projektov, pričom sa ne odvoláva ako na „Quick-start program“, ktorý by sa mal okamžite začať realizovať. Balík dopravných projektov by mal predstavovať náklady 38 miliárd EUR v období do roku 2010 a zahŕňa dva cezhraničné úseky projektu č. 18 Rýn/Meuse s plavebným stupňom Lanaye a cezhraničný úsek Dunaja Viedeň – Bratislava.

Úsek Viedeň – Bratislava má veľký význam z environmentálneho hľadiska. Projekt by sa mal začať realizovať v roku 2006 a očakávané náklady predstavujú 180 miliónov EUR. Súčasný návrh však nešpecifikujú žiadne konkrétne opatrenia. Návrh Van Miertovej skupiny sa zmieňuje o úprave ťažko splavných úsekov Dunaja s cieľom dosiahnuť minimálny plavebný ponor 2,5 m počas 350 dní v roku. V minulosti boli pre tento úsek Dunaja platné dva predpisy určujúce minimálnu hĺbku plavebného kanála:

a) Odporúčanie Dunajskej komisie z roku 1988: Celková minimálna hĺbka vodnej cesty 25 dm nad štrkovým dnom pri voľnej hladine 350 dní v roku (94 % roka).

b) Ekonomická komisia pre Európu (ECE): Európska dohoda o hlavných vnútrozemských vodných cestách medzinárodného významu (AGN), 1996: Minimálny plavebný ponor 25 dm počas 240 dní v roku (60 % roka).

Návrh Van Miertovej skupiny predstavuje novú kombináciu parametrov pre predmetný úsek Dunaja a znamená požiadavku zvýšiť plavebný ponor a celkovú hĺbku tohto úseku. Prehĺbenie koryta môže negatívne ovplyvniť morfológické, hydrologické a ekologické podmienky rieky a príľahlej nivy. Úprava koryta by ovplyvnila predovšetkým Národný park Donau Auen, ktorý sa rozprestiera pozdĺž úseku Viedeň – Bratislava. Je veľmi pravdepodobné, že sa na úsekoch Dunaja, ktoré nie sú súčasťou „Quick-start programu“ (zostávajú však súčasťou prvotného návrhu Európskej komisie), pristúpi k úpravám, aby sa dosiahli rovnaké plavebné podmienky na prevádzku dunajskej vodnej cesty.

Od počiatku revízie TEN-T viaceré európske environmentálne skupiny vrátane Transport & Environment, WWF, Friends of the Earth, BirdLife International a CEE Bankwatch Network vyjadrovali záujem aktívne sa zapojiť do tohto procesu. Napriek tomu im Európska komisia počas revízie TEN-T neponúkla dostatočný priestor na prejavenie ich názorov. Z dôvodov nedostatku medzisektorovej diskusie a účasti verejnosti na národnej a európskej úrovni sú spomínané organizácie a ich partneri vo viacerých európskych krajinách hlboko znepokojení súčasnými plánmi Európskej komisie. Environmentálne mimovládne organizácie žiadajú Európsku komisiu o komplexné environmentálne hodnotenie a o analýzu nákladov a výnosov pre celú sieť TEN-T, ako aj pre čiastkové projekty pred ich schválením ako súčasť návrhu revízie TEN-T. Environmentálne hodnotenie by sa malo vykonať v súlade s európskou environmentálnou legislatívou a mala by ho financovať Európska komisia. Je žiaduca ďalšia diskusia s predstaviteľmi iných sektorov a s verejnosťou. Mimovládne organizácie požadujú, aby Európska komisia, ako aj národné vlády v jednotlivých krajinách v tejto veci postupovali v súlade s legislatívou.

Kontakt: Milan Janák
daphne@changenet.sk

Rieka Dráva a činnosť organizácie Drava League

Rieka Dráva s dĺžkou 776 km pramení v Taliansku, prechádza cez Rakúsko, Slovinsko, Chorvátsko a Maďarsko, kde vytvára prirodzenú štátnu hranicu. Križuje päť európskych štátov a je významným životodárnym koridorom pre rozmanitú flóru a faunu rieky a jej okolia. Rieka Dráva vytvára druhú najväčšiu nivu v rámci dunajského regiónu s rozlohou 41 238 km², ktorá je veľmi bohatá z hľadiska druhej rozmanitosti. Miestni obyvatelia sa postupne naučili prispôbovať zmenám toku spôsobeným reguláciou rieky, ktorej cieľom bolo chrániť poľnohospodársku pôdu pred povodňami.

Posledný úsek rieky s dĺžkou 250 km, od sútoku s najväčším jej prítokom Mura, zostal z historických a politických dôvodov nedotknutý. Tento región je výnimočne cenný z hľadiska krajinej rôznorodosti, výskytu rozsiahlych území lužných lesov a vysokej biologickej a kultúrnej diverzity. Horný úsek je poznačený rozvojom priemyslu. Keďže celkovo nedotknuté územie sa nachádza na hranici Chorvátska a Maďarska, socioekonomický rozvoj týchto dvoch krajín je pre budúcnosť rieky veľmi kritický. Treba spomenúť najmä výstavbu hydroelektrární a ťažbu štrku. Na začiatku 21. storočia je značný záujem o využívanie veľkého hydroenergetického potenciálu rieky na produkciu energie prostredníctvom 23 vodných elektrární v Rakúsku, 12 elektrární v Slovinsku a 3 na území Chorvátska. Rozvoj hydroelektrární má však na región negatívny vplyv. Osobitne treba spomenúť poslednú a najväčšiu vodnú elektráreň v Chorvátsku.

Plán výstavby štyroch vodných elektrární v rámci spoločnej maďarsko-chorvátskej iniciatívy sa v roku 1989 na základe vypovedania zmluvy z maďarskej strany pozastavil tým, že Maďarsko vyhlásilo projekt za environmentálne nevyhovujúci. Následná inventarizácia a monitoring druhov vyskytujúcich sa na maďarskom brehu potvrdili výnimočnosť regiónu z hľadiska biodiverzity a požiadaviek ochrany prírody. Následne v roku 1992 vznikol Národný park Dunaj – Dráva.

Chorvátsky úrad pre energetiku však naďalej pracoval na príprave plánov na

vodnú elektráreň Novo Virje a navrhol na ich realizáciu lokalitu medzi obcami Ferdinandovec a Novo Virje. Napriek jednoznačnému odmietnutiu tohto projektu obyvateľmi žijúcimi na chorvátskom brehu rieky Dráva zostáva projekt v hre na základe územného plánu, ktorý v roku 1999 schválil chorvátsky parlament.

Ďalším ekonomickým trendom spôsobujúcim pohromu pre región je ťažba štrku a piesku z dna a brehov rieky Dráva. V zmysle programu rýchleho ekonomického rozvoja sa Chorvátsko snaží o zlepšenie infraštruktúry, najmä o výstavbu ciest a diaľnic. Ťažba štrku sa preto stala výnimočne lukratívnou pre množstvo podnikateľov. Prináša to však ďalekosiahle negatívne dôsledky. V spojení s nadmernou a často nepotrebnou reguláciou toku ťažba štrku spôsobuje poškodzovanie nesmierne cenného bohatstva rieky. Pokles hladiny podzemnej vody a strata hodnotných území lužných lesov potvrdzujú, že takýto vývoj môže spôsobiť, že z rieky sa vytratí život.

V roku 2001 bola založená chorvátska asociácia ochranných organizácií pozdĺž toku rieky s názvom Drava League, ktorá bojuje proti negatívnemu vývoju v regióne. Cieľom asociácie je zistiť všetky negatívne vplyvy priemyslu na rastlinstvo, živočíšstvo a, samozrejme, na miestnych obyvateľov a na ich základe predložiť návrhy na trvalo udržateľný rozvoj regiónu. Odborníci z radov Drava League v spolupráci s organizáciami WWF, Euronatur a Green Action predložili chorváckym úradom alternatívne metódy manažmentu vodných zdrojov. Navrhované opatrenia už našli svoje využitie v krajinách Európskej únie. Asociácia sa po celý čas snaží upozorniť na naliehavú situáciu verejnosť prostredníctvom environmentálneho vzdelávania a mediálnych aktivít, ktoré majú za cieľ osloviť miestnych obyvateľov, miestne zastupiteľstvá, ministerstvá a parlament. V máji 2003 predložili chorváckym predstaviteľom programu Človek a biosféra (Man and Biosphere) návrh na vytvorenie biosférickej rezervácie Mura – Drava. Návrh, ktorý vypracovala organizácia Euronatur, schválilo v roku 1997 UNESCO.

V súčasnosti asociácia v spolupráci s národnými i medzinárodnými partnermi realizuje inventarizáciu ohrozených druhov, ktoré sa vyskytujú na tomto

území. Taktiež sa snaží o presadenie ekoturizmu ako vhodnej náhrady za priemyselné odvetvia, ktoré vo väčšej miere škodia prostrediu. Príkladom takýchto aktivít je „Projekt ekoturizmu v povodí Drávy“, založený na koncepte predsedov vlády Chorvátska a Maďarska.

V boji za ochranu regiónu Drávy veľmi aktívne vystupovali aj poľovnícke združenia v Slovinsku. V súčasnosti sa snažia o zachovanie územia v okolí Središče v záujme vytvorenia krajinného parku. V snahe o informovanie verejnosti o potenciáli a hrozbách regiónu v spolupráci s ďalšími zahraničnými poľovníckymi združeniami (napr. poľovnícke združenie v Dánsku) vydali informačnú brožúru o regióne. Tieto združenia sa veľmi aktívne starajú o pôdu, ktorú vykupujú od miestnych obyvateľov.

Asociácia má víziu budúcnosti regiónu. S predpokladaným vstupom do Európskej únie v roku 1997 chce Chorvátsko ponúknuť dôstojné veno: povodie rieky Dráva s bohatou biodiverzitou, ktoré je obrovskou zásobárňou vody a z hľadiska cezhraničnej polohy aj potenciálom pre ekoturizmus. Bolo by obrovskou stratou ničiť takýto potenciál bezohľadnými priemyselnými aktivitami, najmä ak vezmeme do úvahy implementáciu rámcovej smernice Európskej únie o vodách. Azda najviac stojí za zmienku práca asociácie a ďalších ochranných organizácií v oblasti zvyšovania povedomia verejnosti na miestnej, regionálnej, národnej i medzinárodnej úrovni. Predpokladá sa, že spomínané snahy napomôžu pozitívnemu vývoju regiónu v budúcnosti.

Kontakt: Irma Popovic
zelena-akcija@zg.hinet.hr

Milan Vogrin
Milan.vogrin@guest.arnes.si

Medzinárodný letný tábor v povodí Dunaja – Slovinsko

Dunajské environmentálne fórum (DEF) sa venuje množstvu aktivít a iniciatív, ktorých cieľom je ochrana dunajského regiónu. Hoci sa medzi mimovládnyimi organizáciami v regióne podarilo vybudovať dobrý systém výmeny informácií, členovia DEF sa zhodli, že im chýba výmena poznatkov a skúseností. Zástupcovia DEF identifikovali tento problém

ako jednu z hlavných prekážok efektívnej ochrany vôd na miestnej, národnej i medzinárodnej úrovni.

Pokým mimovládne organizácie poskytujú dobré príklady efektívnej ochrany vôd na národnej úrovni, na medzinárodnej úrovni takéto rozširovanie skúseností chýba. Média nie sú vždy najvhodnejším prostriedkom na výmenu skúseností medzi jednotlivými krajinami. Osobná skúsenosť je stále najlepším spôsobom, ktorý umožňuje nadobudnuté znalosti a skúsenosti mimovládnych organizácií posúvať ďalej. Z tohto dôvodu DEF vynaložil veľké úsilie, aby spojil ľudí z dunajských krajín s cieľom priamej výmeny skúseností.

To bol základ na rozhodnutie zorganizovať tábor pre mladých ľudí z rôznych mimovládnych organizácií dunajského regiónu. Hlavným organizátorom bola organizácia DPPVN – Spoločnosť pre výskum vtáctva a ochranu prírody (národná kontaktná organizácia DEF v Slovinsku) s pomocou miestnej mimovládnej organizácie PEC a, samozrejme, DEF. Prvý mládežnícky ekologický tábor DEF – Mura 2003 sa konal v meste Srednja Bistrica pri rieke Mura na severovýchode Slovinska v dňoch 1. – 10. augusta 2003.

Účastníci tábora sa rozdelili do šiestich pracovných skupín: botanická, herpetologická, odontologická, ornitologická, skupina zaoberajúca sa kvalitou vody a skupina, ktorá sa venovala ekologickým charakteristikám krajiny. Každá skupina mala svojho vedúceho, odborníka v problematike, ktorý pracoval s mladými účastníkmi v teréne a v laboratóriu.

Koncom základného výskumu účastníci ukončili opis kvality vody a životných podmienok rastlinných a živočíšnych druhov a identifikovali hlavné hrozby pre nivu rieky Mura. Na základe výmeny skúseností medzi jednotlivými krajinami pod vedením vedúcich skupín študenti diskutovali a navrhovali možnosti a opatrenia, ktoré by mali viesť k zlepšeniu kvality vody v rieke Mura.

Posledný deň bol venovaný prezentácii výsledkov verejnosti. Na prezentácii boli prítomné médiá a jedným z hostí bola aj národná televízia. Tábor bol ukončený vytvorením tzv. Prosby rieky Mura, ktorá bola preložená do slovinského jazyka a distribuovaná médiám, miest-

Členstvo v DEF

Ako sa stať členom?

Členom DEF sa môžu stať mimovládne organizácie z Bosny a Hercegoviny, Bulharska, Českej republiky, Chorvátska, Juhoslávie, Maďarska, Moldavska, Nemecka, Rakúska, Rumunska, Slovenska, Slovinska a Ukrajiny.

Členstvo možno získať nasledovne:

1. Ktorýkoľvek člen DEF môže nominovať kandidáta na členstvo prostredníctvom písomného oznámenia zaslaného Sekretariátu DEF najneskôr 60 dní pred uskutočnením valného zhromaždenia.

O získaní členstva rozhoduje valné zhromaždenie.

2. O nových členoch môže rozhodnúť aj Rada DEF prostredníctvom e-mailovej konferencie. Potenciálnych členov by mali nominovať organizácie, ktoré sú národnými koordinátormi. Záujemcovia o členstvo sú povinní vyplniť príslušný registračný formulár, ktorý poskytuje Sekretariát DEF. Organizácie, ktoré zvažujú členstvo, by mali skontaktovať organizácie, ktoré sú národnými koordinátormi v jednotlivých krajinách.

Členstvo v DEF je bezplatné!

Terénne práce počas tábora

ným záujmovým skupinám a ministerstvám. Súhrn výsledkov tábora sa bude publikovať v slovinskom a anglickom jazyku a poskytne sa miestnym záujmovým subjektom a všetkým zúčastneným krajinám.

Snahou DEF je vytvoriť tradíciu v organizovaní dunajských letných táborov. Myšlienkou je uskutočniť letný tábor každý rok v jednej z dunajských krajín. Tábor finančne podporilo slovinské Ministerstvo školstva, športu a vedy, Slovinský inštitút mládeže a v neposlednom rade i miestne komunity.

Kontakt: Monika Kováčová
def@changenet.sk

Milan Vogrin
Milan.vogrin@guest.arnes.si

3. vydanie, november 2003

Slovenská verzia

Bulletin je prístupný v anglickom jazyku a 11 národných jazykových mutáciách krajín dunajského regiónu.

Vydavateľ: Sekretariát DEF
Rytierska 2, 841 10 Bratislava
Tel: 02 654 561 13
Fax: 02 657 300 50
E-mail: def@changenet.sk

Fotografie: Archív DEF

Editori: Monika Kováčová, Helena Čárska

Grafická úprava: Richard Watzka

Vydanie bulletinu podporil UNDP/GEF v rámci Dunajského regionálneho projektu.

Distribúcia je zdarma.

